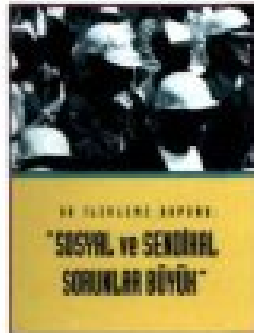
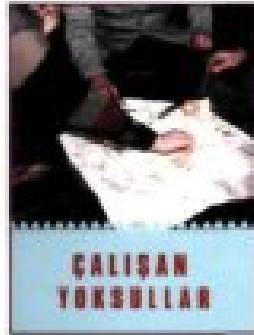
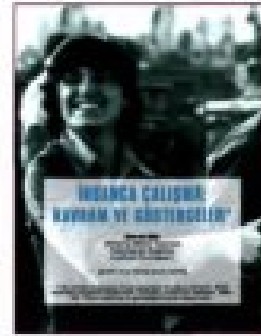

sendikal notlar

ÇALIŞAN YOKSULLAR

Recep Kapar*

GİRİŞ

Avrupa Birliği'ne (AB) üye devletlerin katıldığı Lizbon, Nice ve Stockholm Avrupa Konseyi toplantılarında; sosyal dışlanma ve yoksulluk riskine karşı istihdamın etkili bir yol olduğu, yoksulluk ile sosyal dışlanmanın ortadan kaldırması ve önlemesi için istihdamın desteklenmesi gerektiği kabul görmüştür. Ancak, üye devletler bir iş sahibi olmanın her koşul altında yoksulluktan kurtulmada yeterli olmadığı düşüncesini de belirtilmektedir.

İşgücü piyasasında son yirmi yıl içinde ortaya çıkan ve giderek kökleşen koşullar nedeniyle bir işte çalışmak ve gelir elde etmek çalışanları yoksulluktan kurtarmamaktadır. Çalışan yoksulluğu, çalışanın çalıştığı halde temel gereksinimlerini karşılayacak düzeyde gelir sahibi olamamasıdır. Gelişmekte olan veya gelişmiş ülkelerde geniş çalışan kümeleri çalışmaları ve gelir elde etmelerine rağmen, temel gereksinimlerini karşılayamamaktadır (Sengenberger, 2001: 43).

Bu çalışmada, öncelikle çalışan yoksulluğunun nasıl tanımlandığı açıklanacaktır. Sonrasında Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) tarafından gelişmekte olan ülkeler için hesaplanmış çalışan yoksul sayıları ve oranları belirtilecektir. En son olarak, AB ülkeleri ve Türkiye'deki çalışan yoksulluğunun ulaştığı boyutlar, EUROSTAT tarafından ülke istatistik kurumlarından toplanarak oluşturulmuş verilerle değerlendirilecektir.

KAVRAM

İşgücü piyasasında yer alan, bir başka deyişle ekonomik olarak aktif olan yoksullar, çalışan yoksullar ve işsiz yoksullar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Osmani, 2002: 4). İşsiz olmak, çoğu durumda yoksulluk ile eş anlamlıdır. Ancak bir iş

sahibi olmak, yoksulluktan kurtulmak anlamına da gelmemektedir. Günümüzde işsizlik kadar önemli olan bir başka sosyal sorun çalışan yoksulların varlığıdır.

Çalışan yoksullar veya çalışan yoksulluğu kavramı 1970'li yılların başında Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram günümüzde, tipik olmayan ve eğreti istihdamın yaygınlaşmasına bağlı olarak, Avrupa ülkeleri de dahil olmak üzere tüm dünyada yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Çalışan yoksullar; ekonomik olarak aktif olmayan yoksul kesimleri değil, ekonomik olarak aktif olan yoksulları kapsayan bir kavramdır (Pena-Casas- Matta, 2004: 1).

Çalışan yoksulluğunun tanımlanması konusunda tüm ülkelerde geçerli ve kabul görmüş bir uzlaşmanın olduğunu söylemek güçtür. Ülkeler ve kurumlar arasında önemli tanım ve ölçüt farklılıkları yanında, bilimsel araştırmalarda da kavramsal farklılıklar bulunmaktadır (Pena-Casas- Matta, 2004: 13-14).

Kavram yalnızca ABD'de resmi olarak tanımlanmıştır. 1960 yılından bu yana ABD'de çalışan yoksul hanehalklarına ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Bu ülkede, yılın en az yarısını işgücü piyasasında geçiren ve bu süre içerisinde iş arayan ya da bir işte istihdam edilen, buna rağmen yoksul ailelerde yaşayan kimseler çalışan yoksul olarak kabul edilmektedir (BLS, 2003: 1). Fransa İstatistik Kurumu, ABD'de kullanılan bu tanıma yakın bir yaklaşımı çalışmalarında esas almaktadır. Buna göre, yılın 6 ayını işgücü piyasasında çalışarak ya da iş arayarak geçiren; ancak, üyesi olduğu hanehalkının yaşam standardı yoksulluk düzeyi altında olan kimseler çalışan yoksul olarak kabul edilmektedir (Pena-Casas- Matta, 2004: 6). Bu tanımlarda, "işgücü piyasasında aktif olmak" çalışan yoksulluğunun ölçütlerinden biridir. Bu bakımdan, işgücü piyasasında bulunan ancak çalışmayan, iş arayanlar, bir başka deyişle işsizler de çalışan yoksul kapsamına sokulmaktadır.

* Dr., Muğla Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü (recepkapar@mu.edu.tr)

Ancak, işsizleri çalışan yoksul kavramı dışında gören, yalnızca çalışanları kapsayan tanımlar da yapılmaktadır. Bu bağlamda, bireyin en sık sahip olduğu aktif statü temel alınmaktadır. Bu yöntemde, en sık sahip olduğu ekonomik (aktiflik) statüsü “işsiz” olanlar çalışan yoksulların kapsamına alınmazken, en sık sahip oldukları ekonomik statüsü “çalışan” olan kimseler esas alınarak çalışan yoksullar belirlenmektedir. Örneğin, EUROSAT en sık sahip olduğu aktif statüsü çalışan olan ve ortalama ulusal hanehalkı gelirinin yüzde 60’ının altında harcanabilir gelire sahip hanehalklarında yaşayan kimseleri çalışan yoksul olarak kabul etmektedir (Bardone-Guio, 2005: 11). Buna göre, EUROSTAT’ın yönteminde en sık sahip olduğu aktif statü “işsiz” olan yoksullar, çalışan yoksullar tanımı dışında bırakılmıştır.

Öyleyse, çalışan yoksullar iki unsura göre ayırt edilmektedir. Bunlardan birincisi çalışan, ikincisi ise, yoksulluk sınırının altında gelire sahip bir hanehalkının üyesi olmaktır (Majid, 2001: 2).

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

Gelişmekte olan ülkelere bakıldığında yoksulluğun ve bağlantılı olarak da çalışan yoksulların yaygın bir sorun olduğu görülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) geliştirmekte olan ülkelerde günde 1 Dolar/2 Dolar veya altında gelire geçinen çalışan sayısını belirlemeye yönelik tahminler yapmaktadır (Tablo 1). Bu hesaplamalara göre; günde 1 dolar veya altında gelire geçinen çalışan sayısının 1980 yılından bu yana azaldığı belirtilmektedir (Tablo 2).

2003 yılı verilerine göre, günde 1 dolar veya daha azı gelire geçinen çalışan yoksul sayısının 550 milyonu aştığı belirtilmekte ve bu yoksulların yüzde 60’ının, bir başka ifadeyle 330 milyonunun kadın olduğunu vurgulanmaktadır. Diğer yandan, 550 milyon çalışan yoksulun 130 milyonu gençlerden oluşmaktadır (ILO, 2004a; UN, 2005: 56).

Ancak, 2005 yılında günde 1 Dolar veya altında bir gelire geçinen çalışanların dünyadaki sayısı 521 milyondur. Bu veriler ışığında, dünya toplam istihdamın yaklaşık yüzde 19’u günde 1 dolar veya

altında bir gelire yaşamını sürdürmektedir (Tablo 1, Tablo 2).

Yoksulluk sınırı günde 2 dolar ve altında gelir olarak ele alındığında ise, çalışan yoksulların sayısı dramatik bir biçimde artmaktadır. 2000’li yıllarda dünya toplam istihdamının yüzde 47-49’unu oluşturan çalışan grubu, çalıştıkları halde günde 2 dolar veya daha azı bir gelire yaşamak zorunda kalmıştır. Günde 2 dolar veya altında gelire geçinen çalışanların, toplam istihdam içindeki oranı 1980 yılında yüzde 60 düzeyinde olduğu göz önüne alındığında, oranın gerilediği açıktır. Fakat çalışan yoksullar oransal olarak azalırken, aynı dönemde sayısal olarak artmaktadır. 1980 yılında 1 milyar 100 milyon dolayında çalışan günde 2 Dolar veya altında bir gelire geçinirken, günümüzde bu çalışanların sayıları 1 milyar 377 milyona ulaşmıştır. Yoksulluğa ilişkin hükümetler tarafından verilmiş en iyimser sözler tutulduğunda ise, bu sayının 2015 yılında 1 milyar 344 milyon olacağı tahmin edilmektedir (Tablo 2).

Yoksulluk sınırı günde 2 Dolar olarak kabul edildiğinde, 2003 yılında dünyada 1.4 milyara yakın çalışanın yoksul olduğu hesaplanmaktadır. 2003 yılı verileri dünyada 2.8 milyar dolayında insanın istihdam edildiğini göstermektedir. Buradan hareketle, dünyadaki çalışanların yaklaşık yarısının yoksulluk içinde yaşadığı söylenebilir (ILO, 2004b).

Dünya Bankası ve UÇÖ tarafından kullanılan 1 Dolar/2 Dolar ölçütü yoksulluğu tüm boyutları ile göstermede gerçekçi veriler sunmakta yetersizdir. Bu ölçek, gelişmiş ülkelerdeki yoksul ve çalışan yoksul grupları içermemesi yanında, gelişmiş sınıflandırmasına girmeyen, ancak sanayileşme yolunda belirli bir ilerleme göstermiş geliştirmekte olan ülke gerçeklerini de yansıtmaktan uzaktır.

AVRUPA BİRLİĞİ VE ADAY ÜLKELERİ

Günümüzde çalışan yoksulluğu yalnızca geliştirmekte olan ülkelerle ve Anglo-Sakson ülkelerle özgü bir sorun olmaktan çıkmıştır. Avrupa Birliği ülkelerinde çalışan yoksulluğunun önem kazandığı belirtilmekte

ve sorunun boyutlarını belirlemeye yönelik çalışmaların arttığı görülmektedir. Çalışan yoksulları belirlemeye yönelik çalışmalardan biriside, AB ve aday ülkeleri kapsayan karşılaştırılabilir standart veriler elde etmektir. Bu amaçla, EUROSTAT 2005 yılında, 2001–2002 yıllarında toplanmış üye ve aday ülkeleri kapsayan verileri açıklamıştır.

Buna göre; **AB–25 ülkelerinde çalışan 14 milyon insan yoksuldur**, bir başka deyişle toplam istihdamın yüzde 7'si ulusal yoksulluk sınırının altında gelir elde eden hanelerde yaşamaktadır (Bardone-Guio, 2005: 1). AB–15 ülkelerinde ise, 2001 yılında 11 milyon çalışan yoksulluk sınırı altında gelire yaşayan hanelerin üyesidir. Diğer hanehalkı üyeleri de göz önüne alındığında, en az 20 milyon insanın AB–15 ülkelerinde çalışan yoksulluğundan etkilendiği söylenmektedir (Bardone-Guio, 2005: 3).

Çalışanlar İçindeki Yoksulların Oranı

2001 yılı içerisinde AB üye ve aday ülkelerdeki çalışan yoksulların oranı Tablo 3' de gösterilmiştir¹. Danimarka, Belçika ve Almanya çalışan yoksulluğunun en az olduğu ülkelerdir. İlk 15 üye ülke dikkate alındığında, Akdeniz'e kıyısı bulunan Portekiz, İtalya, İspanya ve Yunanistan'ın en yüksek oranda çalışan yoksula sahip oldukları görülmektedir. Birliğe ilk üye olan 15 ülkenin ortalama çalışan yoksulluk oranı ise, yüzde 7'dir (Tablo 3).

Tablo 3'e bakıldığında, Birliğe yeni üye olan 10 ülkede çalışan yoksulluğunun bir grup ülkede oldukça düşük, buna karşın bir diğer ülke grubunda ise yüksek olduğu görülecektir. Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Kıbrıs ve Malta'da

çalışan yoksul oranı Danimarka ve Belçika düzeyindedir. Ancak diğer yeni üye ülkelerdeki çalışan yoksulluk oranının yüksek olması nedeniyle, yeni 10 üye ülkenin ortalama çalışan yoksulluk oranı yüzde 10 düzeyine çıkmaktadır.

Henüz üye olamayan, gelecekte olası üye ülkelerin verilerine bakıldığında, Bulgaristan ve Romanya'nın çalışan yoksulluk oranı Birlik içinde yer alan ülkelere benzerdir. Ancak, Türkiye söz konusu olduğunda çalışan yoksulların oranının artarak, AB genelinden ayrıldığı görülmektedir (Grafik 1). Buna göre, Türkiye'de tüm çalışanların yüzde 23'ü, erkek çalışanların yüzde 21'i ve kadın çalışanlarında yüzde 25'i yoksuldur. Özellikle, her dört kadın çalışandan birinin yoksul olması dikkate değerdir. Buradan hareketle, Türkiye'de geniş bir çalışan grubu için, özellikle kadınlar bakımından çalışmak yoksulluktan kurtulmak anlamına gelmemektedir (Grafik 2).

Yoksullar İçindeki Çalışanların Oranı

Buraya kadar olan verilerde çalışanların ne kadarının yoksul olduğunu ortaya koymuştur. Diğer yandan, EUROSTAT, çalışma çağındaki yoksulların ekonomik (aktiflik) statüsüne ilişkin verilerde sunmaktadır. Buna göre, Tablo 4 ve Tablo 5 çalışma çağındaki çalışanların ne kadarının çalıştığını göstermektedir.

AB–15 ülkelerinde ortalama olarak çalışma çağındaki her 4 yoksuldan biri, bir işte çalışmaktadır. Belçika ve Danimarka gibi ülkelerde çalışma çağındaki yoksullar içinde çalışanların oranı yüzde 15–13 düzeyine gerilerken, Portekiz, Lüksemburg ve Hollanda'da bu oran yüzde 40 düzeyine çıkmaktadır. Özetle, bu ülke grubunda çalışma çağındaki yoksul nüfusun çok büyük bir kısmı işsizdir veya ekonomik olarak aktif değildir. Benzer bir eğilimin yeni üye ülkelerde de egemendir. Yeni üye ülkelerde çalışma çağındaki çalışanların yarıdan fazlası, kimi ülkelerde ise yüzde 70-80'i istihdam dışıdır, işsizdir veya ekonomik olarak aktif değildir.

Ancak, AB'ndeki bu genel eğilimin tersine, Türkiye'de yalnızca

¹ Verileri toplayan EUROSTAT AB–15 ülkeleri ile yeni üye ve aday ülkelerin veri kaynaklarının “tam olarak” uyumlu olmadığını belirtmektedir. AB–15 ile diğer ülke verilerinin “tam olarak” karşılaştırılabilir nitelik taşımadığı açıklanmıştır. Bu nedenle, AB–15 ülkeleri ile yeni üye ve aday ülkelerin tablodaki yeri ayrılmıştır. Ancak, verilerdeki bu sorun tam olarak uyumlu bir karşılaştırmaya olanak sağlamasa da, genel bir karşılaştırma yapmaya olanak vermektedir (Bardone-Guio, 2005: 6, 11).

çalışanlar içindeki yoksulların oranı değil, aynı zamanda yoksullar içindeki çalışanların oranı da yüksektir. Türkiye bu özelliği ile AB genelinden ayrıktır (Grafik 3). 2002 yılı verilerine göre, çalışma çağındaki yoksulların yüzde 55'i bir işte çalışmaktadır. Bu yaş grubundaki yoksulların yalnızca yüzde 44'ü çalışmamaktadır (Tablo 5).

Bu veriler, özellikle yoksulların çalışmadığı için yoksul oldukları savının geçerliliğini ortadan kaldırmaktadır. Türkiye'de çalışma çağındaki yoksulların yarısından fazlası bir işte çalıştıkları halde yoksuldur. İşgücü piyasası koşulları ve hanehalkı yapıları nedeniyle insanlar çalışmalarına rağmen yoksulluktan kurtulamamaktadır (Kapar, 2004).

ÇALIŞANLARI YOKSULLUĞA İTEN ETMENLER

Gelişmekte olan veya yoksul ülkelerdeki işsiz yoksulların, çalışan yoksullara göre daha az sayıda olduğu bilinmektedir. Çünkü bu ülkelerde sosyal koruma sistemi gelişmiş değildir ve işsizliğe karşı bir koruma sağlamamaktadır. Bu nedenle, işsizler sosyal korumanın sağladığı güvenceden yararlanarak iş arayamaz ve güvence sahibi olmayan işsizler, buldukları herhangi bir işe, işverenin öne sürdüğü koşulları kabul ederek yerleşmek zorunda kalmaktadır (Osmani, 2002: 4). Diğer yandan, işletmelerin üretken olmayan ve eğreti işler yaratması çalışanların yoksullaşmasını pekiştirmektedir. Bunların sonucunda, gelişmekte olan ülkelerde işsiz yoksullardan çok, çalışan yoksullar işgücü piyasasının önemli bir unsuru haline gelmektedir.

Gelişmiş ülkelerde ise, işgücü piyasasında esnekliğin artması ve sosyal koruma sistemlerinde gerçekleşen değişimler sonucunda, çalışan yoksullar bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Standing, 1999: 212). Örneğin, ABD bağlamında çalışan yoksulluğunu arttıran ve çalışanların yoksulluktan kurtulmasına engel olan belli başlı koşullar;

- İşletme içinde kariyer olanaklarının sınırlanması, taşeron uygulamalarına bağlı düşük ücret politikaları,

- Geleneksel olarak yüksek ücret düzeyi ve artışları sağlamada etkili bir yol olan sendikal yapıların zayıflatılması ve sendikal yoğunluğun azalması,
- Gelirlerin azalması,
- Çocuk bakımı, ulaşım, sağlık bakımı ve konut gibi konularda yetersiz sosyal destek ve sosyal güvenlik,
- Çalışanların yerleşim alanları ile işlerin bulunduğu bölgelerin birbirinden ayrı ve uzakta bulunması ve
- Ayrımcılık şeklinde sıralanmaktadır (Scholtens, 2002: 4).

Yoksulluk çalışanlar arasında rastlantısal olarak ortaya çıkmamaktadır. Bir başka ifadeyle, çalışanlar içinde bazı gruplar, çeşitli işgücü piyasası ve/veya hanehalkı koşullarına yakından bağlı ekonomik ve sosyal etmenlere maruz kaldıkları için daha fazla yoksulluk riski ile karşılaşmaktadır (Bardone-Guio, 2005: 1).

Gerçekten, AB ve aday ülkelerinde çalışan yoksulların en düşük oranına sahip ülke Danimarka'dır. Bu ülkedeki işgücü piyasası yapısal koşullarına bakıldığında; yüksek düzeyde belirlenmiş en az ücret, belirgin bir sendikal yoğunluk ve yüksek istihdam oranları öne çıkmaktadır. Aynı zamanda, yoksullara yönelik koruma sağlayan sosyal yardım sisteminin bulunması da çalışan yoksulların az olmasında belirleyicidir (EUROFOUND, 2004: 10).

Çalışma Biçimi

Çalışanların çalışma biçimlerine göre yoksulluk riskiyle karşılaşma düzeyleri farklılaşmaktadır. EUROSTAT verilerine bakıldığında özellikle, yeni yaygınlaşan çalışma biçimleri ile birlikte eğreti işlerin çoğalması, bu işlerde çalışanların diğer çalışanlara göre daha fazla yoksulluk riski ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır (Bardone-Guio, 2005: 2).

Geleneksel tam zamanlı ve düzenli çalışanlara göre, yeni ve esnek çalışma biçimlerine bağlı çalışanlar arasında daha fazla yoksul bulunmaktadır. Çalışan yoksulluğunun ortaya çıkmasına neden olan çok sayıda etmen vardır. Fakat eğreti istihdamın çalışan yoksullar üzerindeki rolü sürekli dikkat çekilen bir konu olagelmıştır

(PRI-SSHRC, 2004: 15). Bu çerçevede, yeni eğreti çalışma biçimlerinin yaygınlaşmasına koşut olarak, yoksul çalışanlar sorununun büyümesi beklenebilir. Aynı zamanda, işsizliğin azaltılması amacıyla yaratılan istihdam içerisinde esnek çalışmaya dayalı eğreti işlerin önem kazanması toplumda işsizliğin kontrol altına alınmasına karşılık, çalışan yoksulların artmasına neden olabilmektedir.

AB-15 ülkelerinin ortalamasına bakıldığında;

- Bağımlı çalışanların yüzde 6'sına karşılık **bağımsız çalışanların yüzde 16'sı**,
- Tam yıl çalışanların yüzde 5'ine karşılık **tam yıldan az çalışanların yüzde 12'si**,
- Haftada 30 saatten fazla çalışanların yüzde 5'ine karşılık **haftada 30 saat veya daha az çalışanların yüzde 10'u**,
- Sürekli sözleşme ile çalışanların yüzde 4'üne karşılık **geçici sözleşme ile çalışanların yüzde 10'u yoksuldur** (Bardone-Guio, 2005: 4).

Tek tek ülkelerde farklı çalışma biçimlerine göre çalışanların yoksulluk oranlarına bakıldığında, her ülkede eğreti çalışma biçimlerinin, standart istihdam biçimlerine göre daha fazla yoksulluğa yol açtığı anlaşılmaktadır. Çoğu ülkede, eğreti işlerde çalışanlar standart işlerde çalışanlara göre 2-3 kat daha fazla oranda yoksulluk ile karşılaşmaktadır. Hatta Portekiz ve Finlandiya'da olduğu gibi, 30 saat veya daha az çalışanlar arasında yoksulluk düzeyi, 30 saattin üzerinde çalışanlar arasındaki yoksulluk düzeyinden 6 kat fazladır (Tablo 6).

Bağımsız çalışma önemli bir yoksulluk kaynağı olarak verilere yansımaktadır. Ancak, gelirin eksik bildirilmesi nedeniyle bağımsız çalışmaya ilişkin verilerin geçerliliği tam olarak belirgin değildir (Bardone-Guio, 2005: 4).

Düşük Ücret Düzeyi

Düşük ücret çalışan yoksulluğunu belirleyen önemli bir etmendir. Aynı zamanda, düşük mesleki beceri ve vasıf, istikrarsız istihdam ve kısmi çalışma

yoksulluğa yol açmaktadır (Bardone-Guio, 2005: 4).

Diğer yandan, düşük ücretli çalışanlar ile çalışan yoksulluğu veya çalışan yoksullar birbirine karıştırılmamalıdır. Düşük ücretli çalışma ile çalışan yoksulluğu arasında bağlantılar olmakla birlikte, farklı kavramlardır. Bazı düşük ücretli çalışanlar üyesi oldukları hanehalkının yapısı, gelirleri ve sosyal aktarımlar aracılığıyla yoksulluktan kurtulabilmektedir. Aksine, düşük ücretli olmayan bir çalışan hanehalkı yapısı ve yetersiz sosyal aktarımlar nedeniyle yoksulluğa düşebilmektedir. Bu bakımdan, düşük ücret düzeyi çalışan yoksulluğunun tek nedeni değil, ancak nedenlerinden biri olarak görülmelidir (Pena-Casas- Matta, 2004: 3).

Bu çerçevede, bir çalışana yoksulluğa itecek çeşitli süreçler bulunmaktadır. Birincisi, yoksulluk sınırının altında kalan ücret düzeyidir. Bir başka anlatımla, çalışan yoksulluk sınırının altında bir gelir elde etmektedir. Bu düşük gelir yalnız yaşama, hanehalkında başka gelir elde eden olmaması, sosyal aktarımların bulunmaması gibi koşullarla birleşince çalışanın yoksulluktan kaçınması olanaksız hale gelmektedir. Bu süreçte düşük ücret düzeyi çalışan yoksulluğunun ortaya çıkmasında en önemli belirleyicidir.

İkinci süreç ise, hanehalkı yapısı ile yakından ilintilidir. Çalışan gerçekte yoksulluk sınırının üstünde bir ücret elde etmektedir ve yalnız yaşaması durumunda yoksul olmayacaktır. Ancak, yoksulluk sınırı üstünde gelire sahip bu çalışan, bir hanehalkı üyesi olması, gelirini paylaşması ve hanehalkının toplam gelirinin yetersiz olması nedeniyle yoksul kalmaktadır (Pena-Casas- Matta, 2004: 5). Gerçekte bu süreç, yoksulluk sınırı üstünde ücret geliri olan çalışanların da yoksul olabileceğini göstermektedir.

Diğer yandan, yoksulluk sınırı altında düşük ücret alan bir çalışanda hanehalkında yer alan diğer bireylerin elde ettiği gelirler nedeniyle yoksul olmaktan kurtulabilmektedir. Bu bağlamda, çalışan yoksullara ilişkin veriler gerçekte yoksulluk sınırı altında ücret alan, ancak diğer gelirler nedeniyle yoksulluk sınırı üstünde gelir sahibi

olan çalışanları kapsamamaktadır (Strengmann-Kuhn, 2002: 11-12).

Bu sınırlılığın temel nedeni kavramsal olarak çalışan yoksulluğunun belirlenmesindeki güçlüklerdir. Her şeyden önce, kurulan modelde istihdam bireysel bir niteliği ifade ederken, yoksulluk hanehalkı gelirini merkeze almaktadır (Majid, 2001: 2).

Eğitim

Çok sayıda ülkede düşük eğitim düzeyi ile çalışan yoksulluğu arasında doğrusal ve güçlü ilişkiler bulunmaktadır (EUROFOUND, 2004: 2). EUROSTAT verilerine göre AB ülkelerinde, çalışan yoksulların en az bulunduğu grup yüksek eğitimliler, en çok yoksulun bulunduğu çalışan grubu ise düşük düzeyde eğitimlilerdir. Düşük eğitimlilerin işsizlik ve yoksulluk riskleri yüksek olması yanında, işsizlikten kurtulup bir işte çalışmaları halinde de yoksul olmaktan kurtulamadıkları görülmektedir (Pena-Casas- Matta, 2004: 51-53).

Ayrımcılık

İşgücü piyasasında ve çalışma ilişkisinde ortaya çıkan cinsiyet, yaş ve etnik köken-göçmenlik temelinde yapılan ayrımcılık sonucunda belirli çalışan grupları daha fazla yoksulluk ile karşı karşıya kalmaktadır. Çalışan yoksulluğunun yaygınlığını ve düzeyini belirleyen etmenlerden biri de ayrımcılığın düzeyi ve yaygınlığıdır. İşgücü piyasasında geleneksel olarak ayrımcılığa maruz kalan ve ayrımcılığın olumsuz etki ve sonuçlarına üstlenmek zorunda kalan çalışan gruplarının, benzer biçimde çalışan yoksulluğu sorunu ile daha sık karşılaştıkları söylenebilir (Scholtens, 2002: 4).

Tablo 3 ve Grafik 2’de görüldüğü gibi, aralarında Türkiye’nin de olduğu bir grup ülkede **kadın** çalışanların yoksulluk oranı erkeklere göre oldukça yüksektir. Özellikle Türkiye’de her 4 kadın çalışandan biri (yüzde 25) yoksul olmasına karşın, her 5 çalışan erkekten sadece biri (yüzde 21) yoksuldur.

Kadın çalışanlar grubunda olduğu gibi, **yaş** temelinde çalışanların yoksulluk

oranlarına incelendiğinde, bazı ülkelerde özellikle genç çalışanlar arasında yoksulluğun diğer yaş grubundaki çalışanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Öte yandan, Yunanistan, Portekiz gibi birkaç ülkede ise, özellikle yaşlı çalışanların arasında yoksulluğun daha yüksek oranda gerçekleştiği bilinmektedir. Bu anlamda, ülkelerdeki işgücü piyasası koşulları ve sosyal güvenliğin örgütlenişi ile hane halkı yapılarının değişik yaş grubundaki çalışanlar üzerinde farklı yoksulluk etkilerinde bulunduğu söylenmektedir (Pena-Casas- Matta, 2004: 54-55).

Çalışanların **etnik kökeni ve göçmen** olup olmadıkları yoksulluk oranı üzerinde belirleyici olmaktadır. Toplumda belirli etnik kökenlerden gelen ve göçmen çalışanlar arasında yoksulluk, göçmen olmayan ve etnik kökeni genelden ayrılmayan (azınlık olmayan) çalışanlara göre daha yaygındır (Scholtens, 2002: 4). ABD’de olduğu gibi, AB ülkelerinde de etnik köken ve göçmen olma temelinde çalışan yoksulluğunun daha da belirginleştiği kabul görmektedir. Çoğu göçmenler çalışan yoksulluğundan kurtulmak amacıyla anayurtlarından kopup başka ülkelere yerleşmektedir. Ancak, göç onları çoğu durumda yerleştikleri ülkede de yoksulluktan kurtarmamaktadır (Pena-Casas- Matta, 2004: 60).

Hanehalkı Yapısı

İşgücü piyasası koşulları kadar, hanehalkı yapıları ve hanede başka çalışanların varlığı çalışan yoksulluğu üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Başta da belirtildiği gibi, çalışan yoksulluğu bireysel ekonomik aktiflik statüsü olarak istihdamı temel alırken, gelir anlamında hanehalkı gelirini esas alır.

Çalışanların yoksulluğunu pekiştiren hane yapılarının belirli genel özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler; i) hanehalkı üyesinin veya üyelerinin işsizliği ve eksik istihdamı, ii) tek ebeveynli hane yapısı, iii) çocuk(ların) bulunması, iv) hanehalkındaki yetişkinlerin eğitim düzeyinin düşük olması ve tek kişiden oluşan hane

yapısı olarak sıralanabilir (Pena-Casas- Matta, 2004: 37).

Hanehalkı Çalışma Yoğunluğu

EUROSTAT çalışan yoksulluğunun farklı özelliklerini belirlemek için hanehalkı çalışma yoğunluğu (ÇY) ölçütünü geliştirmiştir. Buna göre; (ÇY=0) değeri hanehalkında çalışan hiç kimsenin bulunmadığını, (ÇY=1) değeri hanehalkında çalışma çağındaki bireylerin tümünün tam yıl bir işte çalıştığını, (0<ÇY<1) değeri ise, hanehalkında çalışma çağındaki bazı yetişkinlerin çalışmadığını veya çalışsa bile bu çalışmanın tam yıldan az olduğunu göstermektedir. Verilere göre, genelde hanehalkında çalışma yoğunluğu yüksekse (ÇY=1) yoksulluk oranı düşmektedir. Buna karşılık, hanehalkı çalışma yoğunluğunun düşük düzeyi (0<ÇY<1) yoksulluğu artırmaktadır (Bardone-Guio, 2005: 6-7).

Buna göre, AB-15 ülkelerinde çalışan yoksulların yaklaşık yüzde 63 çalışan yoğunluğu (0<ÇY<1) olan hanelerde yaşamaktadır (Tablo 7). Daha farklı anlatımla, çalışan yoksulların yüzde 63'ünün hanesinde çalışma çağındaki olan ancak çalışmayan veya çalışsa bile tam yıldan daha az süreli çalışan en az bir başka üye bulunmaktadır. İspanya, İtalya, İrlanda ve Lüksemburg'da bu tür hanelerde bulunan çalışan yoksulların, tüm çalışan yoksullar içindeki payı yüzde 70-85 arasında değişmektedir.

Çalışan yoksulların yüzde 37'si ise çalışma yoğunluğu (ÇY=1) olan hanelerdedir. Buna göre, bu hanelerde çalışma çağındaki tüm bireyler tam yıl esasına dayalı bir işte çalışmaktadır ve yoksuldur.

Ancak Belçika, Avusturya ve Finlandiya'da çalışma çağındaki bulunan bireylerin tümünün çalıştığı hanelerdeki çalışan yoksulluğu, çalışma çağındaki tüm bireylerin çalışmadığı veya tam yıldan az çalıştığı hanelere göre daha yüksektir. AB genelinde hanehalkı çalışma yoğunluğu çalışan yoksulluğunu azaltırken, bu ülkelerde azaltmamakta aksine artırmaktadır (Tablo 7).

Çocuklu Hanehalkı

Hanehalkında bakmakla yükümlü olunan çocukların varlığı çalışan yoksulluğu

üzerinde etkili olmaktadır. Çocukların olduğu hanelerde yaşayan çalışanlar, daha çok yoksulluk ile karşılaşmaktadır. AB-15 ülkelerinde çalışan yoksulların yüzde 61'i çocuklu hanelerde yaşamaktadır. Bu genel eğilim sadece Finlandiya geçerli değildir. Bu ülkede, çalışan yoksulların yüzde 37'si çocuklu hanelerde, yüzde 64'ü ise çocuksuz hanelerde yaşamaktadır (Tablo 8).

Çalışma yoğunluğu düşük olan, bir başka deyişle çalışma çağındaki olup çalışmayan veya tam yıldan az çalışan bireylerin bulunduğu hanelerde, birde çocuk(lar) varsa, çalışan yoksulluğu iyice belirginleşmektedir. AB-15 ortalaması yanında ülkelere göre çalışma yoğunluğu ve bakmakla yükümlü olunan çocukların var olup olmaması temelinde sınıflandırılan veriler Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 9'da açıkça görüleceği üzere, hanehalkı çalışma yoğunluğunun düşük olması ve çocukların varlığı çalışan yoksulluğunu güçlendirmektedir. Özetle; çalışan yoksulların önemli bir grubu, çalışma çağındaki bireylerin bir kısmının çalışmadığı veya tam yıldan az süreli bir işte çalıştığı, aynı zamanda çocukların bulunduğu hanelerde yaşamaktadır. Bu tür çalışan yoksulların toplam çalışan yoksul içindeki oranları, Almanya'da yüzde 35, Yunanistan'da yüzde 39, İspanya'da yüzde 70, İtalya'da yüzde 59, Portekiz'de yüzde 40 düzeyindedir. AB-15 ülkelerinde çalışan yoksulların yüzde 44'ü bu tür hanelerin üyesidir.

Bu genel eğilime karşın, bazı AB ülkelerinde çalışma yoğunluğu yüksek ve bakmakla yükümlü çocuk bulunmayan hanelerde yaşayan çalışanların da yoksullar içinde önemli bir grup oluşturduğu görülmektedir. Özellikle çalışan yoksulların Almanya'da yüzde 30'u, Belçika'da yüzde 24'ü, Finlandiya'da yüzde 39'u ve İngiltere'de yüzde 25'i, çalışma çağındaki tüm bireylerin tam yıl esasına dayalı bir işte çalıştığı ve çocukların bulunmadığı hanelerde yaşamaktadır. Bu tür (ÇY=1) olan hanelerde yaşayan çalışan yoksulların AB-15 ülkelerindeki toplam çalışan yoksul

nüfusunun yüzde 20'sini oluşturduğu belirtilmektedir (Bardone-Guio, 2005: 6-7).

Oldukça çok sayıda etmenin değişik ülkelerde farklı derecelerde etkilediği çalışan yoksullar hakkında, özellikle hanehalkı yapıları esas alınarak ana hatlarıyla bazı genellemeler yapılabilmektedir. Hibrid bir sorun olarak görülen çalışan yoksulluğunun özelliklerinin belirlenmesinde ülke koşullarındaki farklılıklarının önemli olduğu kesinlikle unutulmamalıdır (Pena-Casas- Matta, 2004: 13). Bir hanehalkı yapısı bir ülkede oldukça düşük oranda çalışan yoksul içerirken, bir başka ülkede aynı hanehalkı yapısında bulunan çalışanların yoksulluk oranı yüksek olabilmektedir.

Sonuç

Yoksulluk öteden beri üstesinden gelinmesi gereken önemli bir ekonomik, sosyal ve siyasi sorun olagelmıştır. Yoksulluğun azaltılması ve önlenmesi için istihdam veya çalışma her zaman temel unsur olarak kabul görmüştür. İşgücü piyasasının esnekleştirildiği, eğreti çalışma biçimlerinin yaygınlaştığı ve sosyal güvenliğin sınırlanmaya çalışıldığı koşullarda, insanların bir işte çalışıyor olması ve gelir elde etmeleri, onların yoksulluktan kurtulmasına yetmemektedir. Sayıları ve önemi artan yoksul çalışanlar, toplumdaki uygun iş açığının bir göstergesidir. Günümüzde istihdamın artması ve yeni işlerin yaratılması yoksulluğun azalması ile sonuçlanmamaktadır.

Çalışan yoksullar olarak adlandırılan sorunun kökeninde düşük ücret oranları, düşük eğitim düzeyi, tam zamanlı iş bulma güçlüğü, sık sık işsiz kalma gibi işgücü piyasası sorunları bulunmaktadır. Aynı zamanda, bir veya daha fazla bakmakla yükümlü olunan üyenin bulunduğu, düşük gelirliliği veya tek gelirliliği gibi hanehalkı yapısı çalışan yoksulluğunun büyümesine yol açmaktadır.

AB ülkeleri genelinde çalışan yoksullar bir sorun olmakla birlikte, bu ülkelerde halen yoksulların büyük bir kesiminin ekonomik statüsü “aktif olmayan” ve “işsiz”dir. Bir başka deyişle, bu ülkelerde çalışma çağında olan yoksulların yüzde 70-

80'i “çalışmayan”, “işsiz” ve “işgücü piyasasına katılmayanlardan” oluşmaktadır. Türkiye’de ise, çalışma çağındaki yoksulların yarısından fazlasının (yüzde 55) ekonomik statüsü “çalışan”dır.

Türkiye’deki çalışan yoksullara ilişkin veriler ışığında var olan istihdamın niteliğinin sorgulanması öncelikli hale gelmektedir. Türkiye’de çalışma çağındaki her iki yoksuldan biri çalışmaktadır. Diğer yandan, yaklaşık olarak her dört çalışandan biri de yoksuldur. Hâlihazırda işgücü piyasasındaki koşulların devam etmesine bağlı olarak, artan istihdamın veya istihdamı arttırmak amacıyla izlenen politikaların yoksulluğu azaltmayacağı, aksine artırma olasılığı göz ardı edilmemelidir. Aynı zamanda, çalışan yoksulların varlığı ve sayılarındaki artış, insanların tembel olduğu ve çalışmadıkları için yoksul kaldıklarına yönelik yeni liberal savları derinden sarsmaktadır.

Çalışan yoksulluğu oldukça karmaşık bir sorun olarak belirlemektedir. Çok sayıda etmen farklı koşullarda bir araya gelerek çalışan yoksulluğunu doğurmaktadır. Bu bağlamda, sorunun çözümü için yalnızca istihdam yaratılması yetmemektedir. Benzer biçimde, ücretler düzeyinin de yükselmesi tek başına yeterli görünmemektedir. Sorunun çözümü için, öncelikle çalışanları yoksullaştıran özgün koşullar ve etmenler belirlenmelidir. Uygun iş açığını gidermek amacıyla işlerin niteliğini geliştirecek istihdam öncelikleri oluşturulmalıdır. En az ücret uygulamasında ısrarlı olunmalı ve en az ücretin düzeyi birey temelinde değil, hanehalkı temelinde saptanmalıdır. Diğer yandan, hanehalkında çalışma çağında bulunan çalışmaya gereksinimi olan, ancak işgücü piyasasına katılamayan, iş bulamayan grupların istihdamına yönelik uygun işlerin yaratılması hedeflenmelidir. İşgücü piyasasında ve çalışma ilişkisinde ayrımcılığa neden olan koşulların ortadan kaldırılması çalışan yoksulların sayılarının azaltılmasında zorunlu olarak görülmelidir. Son olarak, hanehalkı gelirlerinin yoksulluk sınırı altına düşmesini önleyecek sosyal bakım, yardım ve destek programları oluşturulmalıdır. ---o---

Kaynaklar

- Bardone, Laura – Guio, Anne-Catherine (2005), **In-Work Poverty, New commonly agreed indicators at the EU level**, EUROSTAT Statistics in Focus, Population and Social Conditions, 5/2005.
- BLS (2003), **A Profile of the Working Poor, 2003**, U.S. Department of Labor-U.S. Bureau of Labor Statistics, March 2005, Report 983. (www.bls.gov)
- EUROFOUND (2004), **Working Poor in the European Union**, Seminar Report (Brussels, 1-2 July 2004), European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin.
- EUROSTAT, **Databases**, EUROSTAT Website/Population and social conditions/Living conditions and welfare/Income and living conditions. (www.europa.eu.int/comm/eurostat/)
- ILO (2004a), **“More women are entering the global labour force than ever before, but job equality, poverty reduction remain elusive”**, 2004 Press releases, Friday 5 March 2004 (ILO/04/09).
- ILO (2004b), **“Half the World’s Workers Living below US\$ 2 a Day Poverty Line”**, PRESS RELEASE Monday, 6 December 2004.
- ILO (2005a), **“Youth unemployment at all time high”**, World of Work Magazine World of Work magazine, 30 June 2005.
- ILO (2005b), **World Employment Report 2004-05**, International Labour Office, Geneva.
- Kapar, Recep (2003), **“Uygun İş Bağlamında Çalışan Yoksullar”**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları, 48. Kitap, İstanbul.
- Kapsos, Steven (2004), **Estimating growth requirements for reducing working poverty: Can the world halve working poverty by 2015?**, International Labour Office Employment Strategy Papers, Employment Trends Unit, Employment Strategy Department, Geneva.
- Majid, Nomaan (2001), **“The size of the working poor population in developing countries”**, Employment Paper-2001/16, Employment Sector-Employment Strategy Department, Geneva.
- Osmani, S. R. (2002), **Exploring The Employment Nexus: Topics in Employment and Poverty**, A report Prepared for the Task Force on the Joint ILO-UNDP Programme on Employment and Poverty, UNDP, New York, ILO, Geneva.
- Pena-Casas, Roman-Latta, Mia (2004), **Working Poor in the European Union**, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin.
- PRI-SSHRC (2004), **The Working Poor and the Role of Precarious Employment**, Program and Background Documents, November 8.
- Scholtens, Cori (2002), **“Literature Review on the Working Poor”**, Conducted for The Delta Strategy’s Coalition for Reducing Poverty, Prepared for The Delta Strategy Summer 2002, The Community Research Institute (CRI), Grand Valley State University. (www.gvsu.edu/philanthropy/cri)
- Sengenberger, Werner (2001), **“Decent Work: The International Labour Organization”** Agenda, Dialogue + Cooperation 2/2001.

Sendikal Notlar, S. 29, Kasım 2005, s.52-75.
Çalışan Yoksullar (Recep Kapar)

Standing, Guy (1999), **Global Labour Flexibility, Seeking Distributive Justice**, Macmillan Press, London.

Strengmann-Kuhn, Wolfgang (2002), **“Working Poor in Europe: A Partial Basic Income for Workers?”**, Basic Income European Network, 9th International Congress, Geneva, September 12th-14th.

UN (2005), **The Inequality Predicament Report on the World Social Situation 2005**, Department of Economic and Social Affairs United Nations, A/60/117/Rev.1, ST/ESA/299, New York.

Tablo 1:
Çalışan Yoksulların Toplam İstihdam İçindeki Payı (yüzde)

Bölge	Günde 1 Dolarla geçinen çalışan yoksullar				Günde 2 Dolarla geçinen çalışan yoksullar			
	1980	1990	2003 ^a	2015 ^b	1980	1990	2003 ^a	20015 ^b
Dünya	40,3	27,5	19,7	13,1	59,8	57,2	49,7	40,8
Latin Amerika	15,6	16,1	13,5	11,5	41,2	39,3	33,1	28,8
Doğu Asya	71,1	35,9	17,0	6,5	92,0	79,1	49,2	25,8
Güney Doğu Asya	37,6	19,9	11,3	7,3	73,4	69,1	58,8	47,7
Güney Asya	64,7	53,0	38,1	19,3	95,5	93,1	87,5	77,4
Orta doğu-Kuzey Afrika	5,0	3,9	2,9	2,3	40,3	33,9	30,4	24,9
Sahra Altı Afrika	53,4	55,8	55,8	54,0	85,5	89,1	89,0	87,6
Geçiş Ülkeleri	1,6	1,7	5,2	2,1	1,7	5,0	23,6	9,8

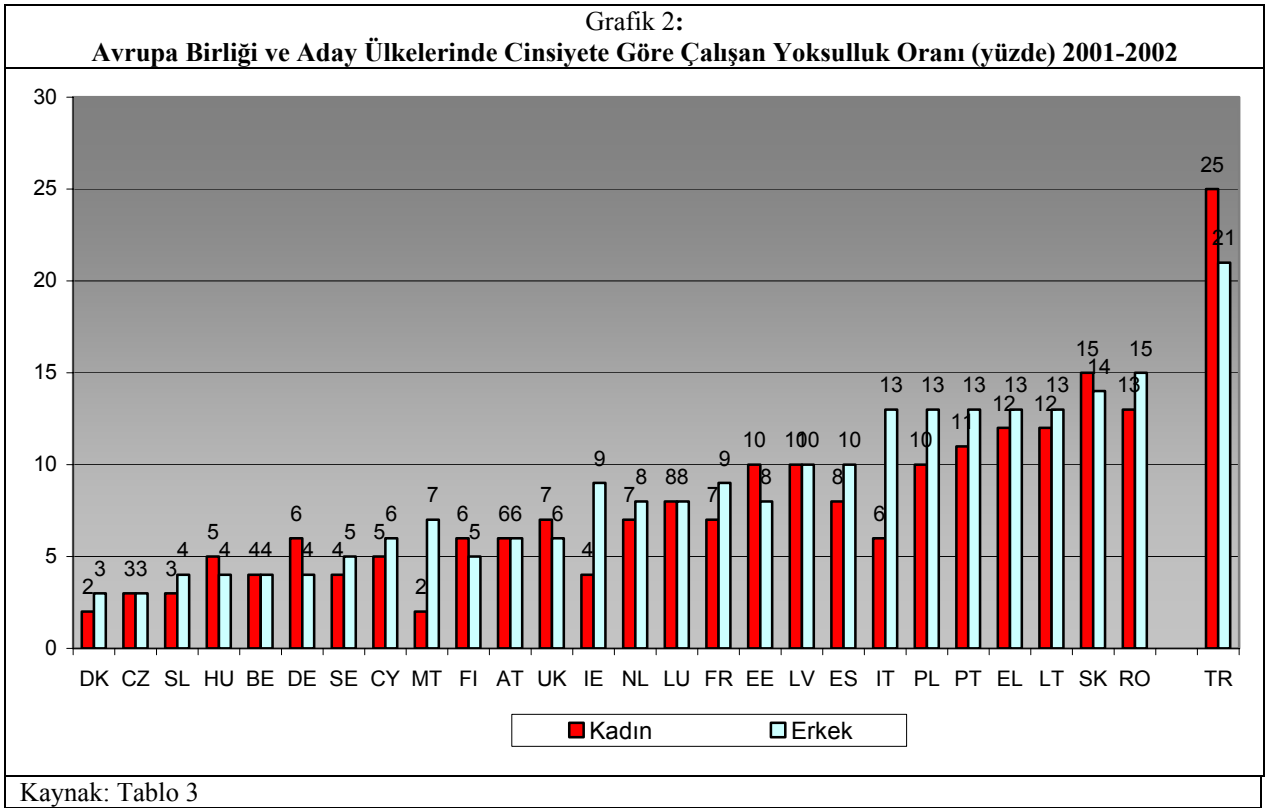
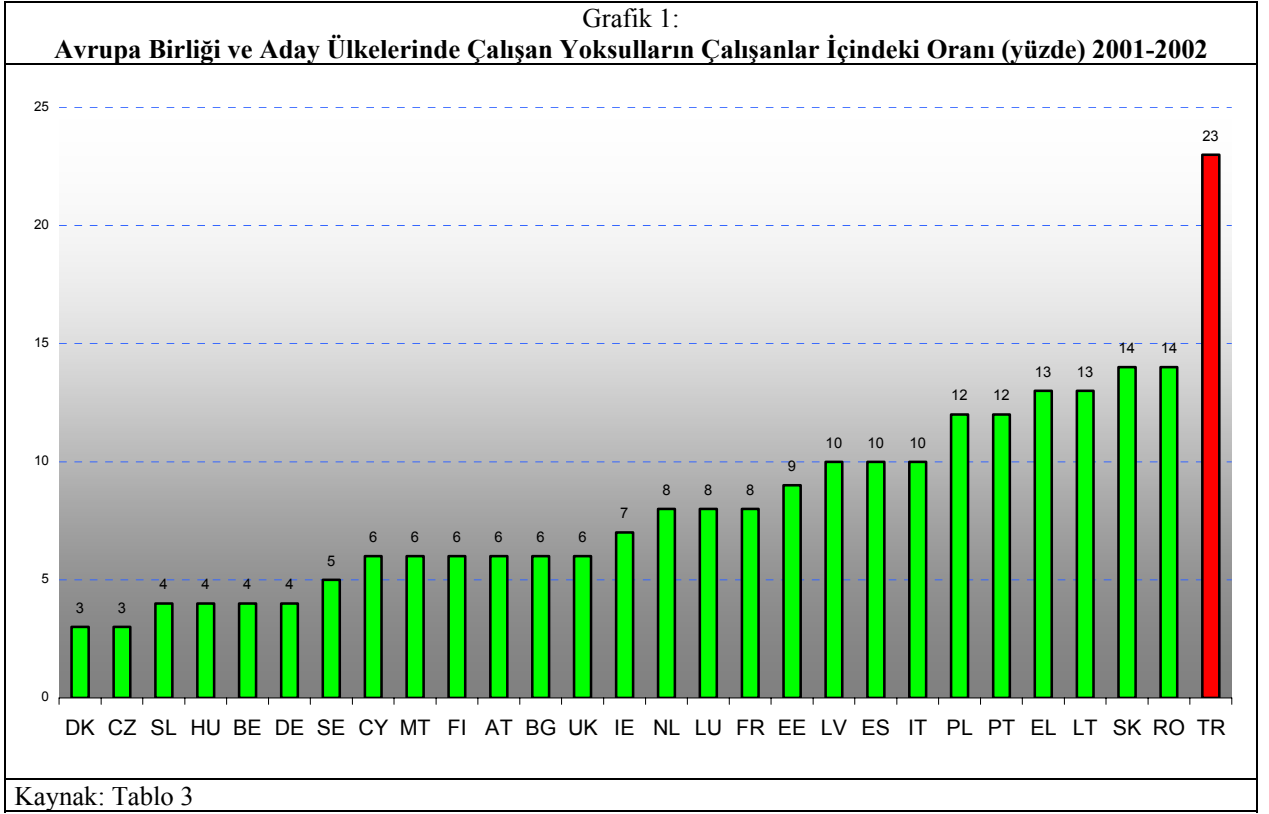
^a tahmin ^b projeksiyon
(ILO, 2005b: 24)

Tablo 2:
**Çalışan Yoksul Sayısına İlişkin Tahminler
(1 ve 2 Dolar Ölçütlerine Göre)**

	Toplam İstihdam	1 dolar düşük tahmini	1 dolar yüksek tahmin	1 dolar UÇÖ tahmini	Toplam istihdama oranı	2 dolar düşük tahmini	2 dolar yüksek tahmin	2 dolar UÇÖ tahmini	Toplam istihdama oranı
1980	1.831.597	644.875	882.404	738.541	40,3	1.040.929	1.177.101	1.094.626	59,8
1990	2.271.328	537.206	760.059	625.085	27,5	1.191.073	1.463.079	1.298.334	57,2
1995	2.445.080	525.147	767.446	620.694	25,4	1.189.515	1.469.365	1.299.870	53,2
1996	2.483.853	466.736	680.139	550.888	22,2	1.173.438	1.466.099	1.288.844	51,9
1997	2.530.061	481.707	702.968	568.534	22,5	1.182.044	1.477.372	1.298.502	51,3
1998	2.566.736	492.504	716.628	580.884	22,6	1.218.396	1.521.292	1.337.838	52,1
1999	2.611.759	484.714	697.275	568.534	21,8	1.238.025	1.566.419	1.367.522	52,4
2000	2.661.759	478.684	687.834	561.159	21,1	1.233.667	1.564.936	1.364.298	51,3
2001	2.703.609	480.018	690.724	563.107	20,8	1.239.971	1.575.996	1.372.477	50,8
2002	2.743.975	478.684	688.201	560.934	20,4	1.247.567	1.589.121	1.382.254	50,4
2003	2.791.603	468.736	674.815	550.000	19,7	1.248.172	1.599.501	1.386.713	49,7
2004	2.839.210	455.699	655.814	534.611	18,8	1.240.198	1.599.510	1.381.887	48,7
2005	2.885.537	444.150	639.350	521.124	18,1	1.232.375	1.600.776	1.377.648	47,7
2015	3.284.710	368.580	527.267	431.156	13,1	1.157.207	1.623.583	1.341.115	40,8

(Kapsos, 2004: 10)

Tablo 3: Avrupa Birliği ve Aday Ülkelerinde Çalışan Yoksulların Çalışanlar İçindeki Oranı (yüzde)			
	Toplam	Kadın	Erkek
ilk 15 üye ülke (2001)			
Danimarka (DK)	3	2	3
Belçika (BE)	4	4	4
Almanya (DE)	4	6	4
İsveç (SE)	5	4	5
Finlandiya (FI)	6	6	5
Avusturya (AT)	6	6	6
İngiltere (UK)	6	7	6
İrlanda (IE)	7	4	9
Hollanda (NL)	8	7	8
Luksemburg (LU)	8	8	8
Fransa (FR)	8	7	9
İspanya (ES)	10	8	10
İtalya (IT)	10	6	13
Portekiz (PT)	12	11	13
Yunanistan (EL)	13	12	13
AB-15	7	7	8
yeni üye ülkeler (2002)			
Çek Cum. (CZ)	3	3	3
Slovenya (SL)	4	3	4
Macaristan (HU)	4	5	4
[G.] Kıbrıs (CY)	6	5	6
Malta (MT)	6	2	7
Estonya (EE)	9	10	8
Latvian (LV)	10	10	10
Polonya (PL)	12	10	13
Litvanya LT	13	12	13
Slovak Cum.(SK)	14	15	14
Yeni Üye 10	9	9	10
aday ülkeler (2002)			
Bulgaristan (BG)	6
Romanya (RO)	14	13	15
Türkiye (TR)	23	25	21
Aday 3	21	22	20
Kaynak: (Bardone-Guio, 2004 : 9)			

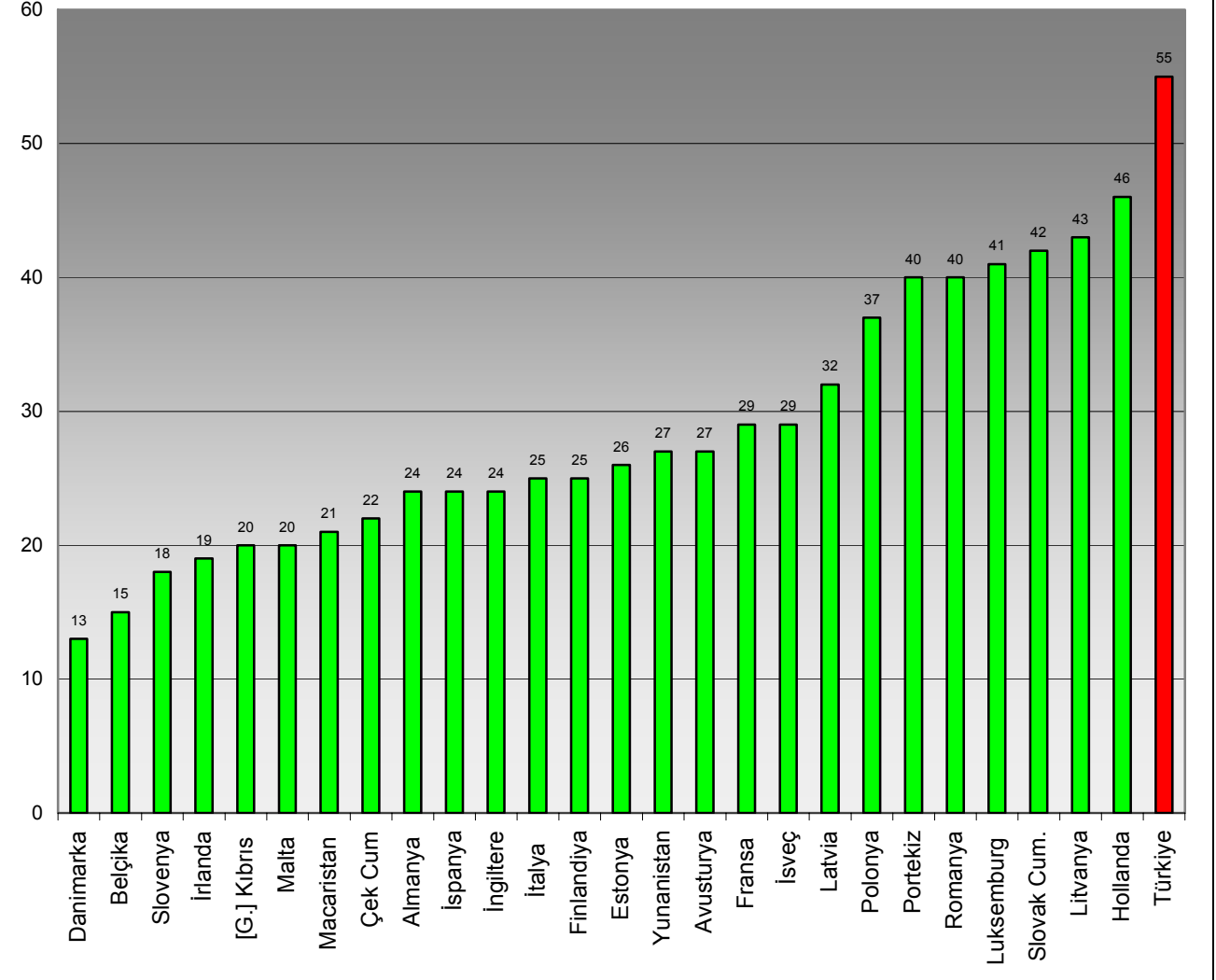

Tablo 4: AB-15 Ülkelerinde Yoksulların Ekonomik Statüsü (15 yaş üzeri yoksul yetişkin nüfus) (yüzde) 2001		
	İstihdam Edilen Yoksullar	İstihdam Edilmeyen Yoksullar
Belçika	15	84
Danimarka	13	87
Almanya	24	75
Yunanistan	27	73
İspanya	24	76
Fransa	29	71
İrlanda	19	81
İtalya	25	76
Luksemburg	41	59
Hollanda	46	54
Avusturya	27	73
Portekiz	40	60
Finlandiya	25	75
İsveç	29	71
İngiltere	24	76
AB-15	26	74

İstihdam: ücretli veya kendi başına bir işte çalışan, ancak yoksul olanlar
İstihdam Edilmeyen: iş arayan, emekli, işgücü piyasasına katılmayan yoksullar
Kaynak: (Bardone-Guio, 2004: 10; EUROSTAT, Databases)

Tablo 5: AB Yeni Üye ve Aday Ülkelerde Yoksulların Ekonomik Statüsü (15 yaş üzeri yoksul yetişkin nüfus) (yüzde) 2002		
	İstihdam Edilen Yoksullar	İstihdam Edilmeyen Yoksullar
Çek Cum	22	78
Estonya	26	74
[G.] Kıbrıs	20	80
Latvia	32	68
Litvanya	43	57
Macaristan	21	79
Malta	20	81
Polonya	37	63
Slovenya	18	82
Slovak Cum.	42	58
Yeni Üye-10	32	68
Bulgaristan	--	--
Romanya	40	60
Türkiye	55	45
Aday-3	51	49
<u>İstihdam</u> : ücretli veya kendi başına bir işte çalışan, ancak yoksul olanlar <u>İstihdam Edilmeyen</u> : iş arayan, emekli, işgücü piyahasına katılmayan yoksullar Kaynak: (Bardone-Guio, 2004: 10; EUROSTAT, Databases)		

Grafik 3:
Çalışma Çağındaki Yoksullar İçinde Çalışanların Oranı (yüzde) 2001-2002

Kaynak: Tablo 4 ve Tablo 5

	Sözleşme süresi		Haftalık çalışma süresi		Sözleşmenin türü		Çalışma Statüsü	
	Bir yıldan fazla	Bir yıldan az	30 saatten fazla	30 saat veya daha az	Sürekli sözleşme	Geçici sözleşme	Bağımlı	Bağımsız
Belçika	3	8	3	7	3	7	3	10
Danimarka	1	2	1	9	---	---	1	15
Almanya	4	10	3	9	3	8	4	5
Yunanistan	5	7	5	16	4	10	5	25
İspanya	6	12	6	11	5	9	7	20
Fransa	6	12	5	6	5	9	6	25
İrlanda	5	11	4	12	4	8	6	16
İtalya	7	19	7	9	6	18	7	18
Lüksemburg	8	12	8	--	8	7	8	2
Avusturya	3	4	3	3	3	3	3	24
Portekiz	7	13	6	20	6	12	7	28
Finlandiya	3	11	3	18	3	8	4	17
İngiltere	5	13	3	11	4	8	2	22
AB-15	5	12	5	10	4	10	5	14

Kaynak: (Bardone-Guio, 2004: 7-8)

	(0<ÇY<1)	(ÇY=1)	Toplam
Belçika	47	53	100
Danimarka	--	--	--
Almanya	53	47	100
Yunanistan	66	34	100
İspanya	84	16	100
Fransa	57	42	100
İrlanda	73	27	100
İtalya	83	17	100
Lüksemburg	70	29	100
Hollanda	--	--	--
Avusturya	47	53	100
Portekiz	52	48	100
Finlandiya	40	61	100
İsveç	--	--	--
İngiltere	55	46	100
AB 15	63	37	100

(ÇY=1): hanehalkında çalışma çağında bulunan herkes tam yıl çalışıyor
(0<ÇY<1): hanehalkında çalışma çağında bulunanların bir kısmı çalışmıyor veya tam yıl çalışmıyor
Kaynak: (Bardone-Guio, 2004: 7-8)

	çocuksuz			çocuklu		
	(0<ÇY<1)	(ÇY=1)	Toplam	(0<ÇY<1)	(ÇY=1)	Toplam
Belçika	19	24	43	28	29	57
Danimarka	--	--	--	--	--	--
Almanya	18	30	48	35	17	52
Yunanistan	27	16	43	39	18	57
İspanya	14	7	21	70	9	79
Fransa	16	18	34	41	24	65
İrlanda	9	19	28	64	8	72
İtalya	24	8	32	59	9	68
Lüksemburg	17	15	32	53	14	67
Hollanda	--	--	--	--	--	--
Avusturya	16	25	41	31	28	59
Portekiz	12	17	29	40	31	71
Finlandiya	25	39	64	15	22	37
İsveç	--	--	--	--	--	--
İngiltere	24	25	49	31	21	52
AB 15	19	20	39	44	17	61

(ÇY=1): hanehalkında çalışma çağında bulunan herkes tam yıl çalışıyor
(0<ÇY<1): hanehalkında çalışma çağında bulunanların bir kısmı çalışmıyor veya tam yıl çalışmıyor
Kaynak: (Bardone-Guio, 2004 : 7-8)